

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ECOLOGICAL COMPONENT OF THE NATIONAL ECONOMY COMPETITIVE STRATEGY

У статті розглянуто поняття «екологічної компоненти концепції сталого розвитку» та «екорозвиток», виявлено їх взаємозв'язок та відмінності, наведені авторські трактування. Визначено, що «екорозвиток» означає стійкий економічний та соціальний розвиток, що дає змогу узгодити матеріальні прагнення нинішнього та майбутніх поколінь з потребою охорони навколишнього середовища та його ресурсів. Визначені компоненти екологічного напрямку концепції сталого розвитку та основні цілі екологічного розвитку України. Виокремлені складові концептуального підходу до вирішення еколого-економічних проблем що обумовлюють пошук оптимального рівня повноважень для прийняття рішень.

Ключові слова: екорозвиток, екологічна компонента, концепція сталого розвитку, конкурентна стратегія, національна економіка.

В статье рассмотрено понятие «экологической компоненты концепции устойчивого развития» и «экоразвитие», выявлены их взаимосвязь и различия, приведенные авторские трактовки. Определено, что «экоразвитие» означает устойчивое экономическое и социальное развитие, которое позволяет согласовать материальные стремление нынешнего и будущих поколений с необходимостью охраны окружающей среды и ресурсов. Опреде-

лены компоненты экологического направления концепции устойчивого развития и основные цели экологического развития Украины. Выделены составляющие концептуального подхода к решению эколого-экономических проблем, обуславливающих поиск оптимального уровня полномочий для принятия решений.

Ключевые слова: экоразвитие, экологическая компонента, концепция устойчивого развития, конкурентная стратегия, национальная экономика.

The article considers the concepts of "environmental component of the concept of sustainable development" and "environmental development", identifies their relationship and differences, gives the author's interpretations. It is determined that "eco-development" means sustainable economic and social development, which allows reconciling the material aspirations of present and future generations with the need to protect the environment and its resources. The components of the ecological direction of the concept of sustainable development and the main goals of ecological development of Ukraine are determined. The components of the conceptual approach to solving environmental and economic problems that determine the search for the optimal level of authority for decision-making.

Key words: ecological development, ecological component, concept of sustainable development, competitive strategy, national economy.

УДК 351

Павелко Ю.О.

здобувач

Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві сталий розвиток визнаний методом контролю глобальної кризи та визначальним фактором формування майбутнього. Втім, слід зауважити, що спостерігається стратегічне переважає екологічних вимог, яке не повинно порушуватися прогресом цивілізації та економічним та культурним розвитком. Було визнано, що природні умови та захист основних екологічних цінностей можуть лише на перший погляд і в короткостроковій перспективі становити бар'єр соціально-економічному розвитку, тому дослідження даного аспекту є досить актуальним і сучасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реалізації екологічного напрямку конкурентної політики країн та виявлення конкурентоспроможності регіонів, досліджувало багато вітчизняних науковців, серед яких можна виділити: Бублик М., Коваль В. Редьква О. [1], Шмиголь Н., Гальцова О., Варламова І. [2], Пайонк К., Квилинський О, Фасецька О, Міцкевич Р. [3], Сергієнко-Бердюкова Л.В. [4]

Оцінка міжнародного досвіду екологічного розвитку як основи формування конкурентної пере-

ваги держави та регіону, досить широко представлено в роботах таких, як Клонінген С. [5], Портер М. [6], Янг Ю. [7], Агравал А. [8], Ван Бумел В. [9] та інші.

Втім, незважаючи на те, що кількість наукових праць в даному напрямку, присвяченому питанням екоекономічному розвитку країни постійно зростає, слід зазначити недостатнє висвітлення питань формування та реалізації конкурентної стратегії національної економіки з позицій екологічного розвитку.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у розкритті та обґрунтуванні положень з формування стратегічних напрямків екорозвитку при побудові концепції сталого розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теорія необмеженого економічного зростання була відкинута у всіх розвинутих країнах як неможлива для повної реалізації. Однак в економічно відсталих країнах мета розвитку на сьогодні полягає у збільшенні виробництва, оскільки в їх ситуації необхідно усунути низький рівень життя. На відміну, екорозвиток (сталий розвиток) здійснюється для забезпечення збереження природних ресурсів

і, таким чином, зупинки подальшої деградації природного парку.

Концепція екологічного розвитку, що виникла в результаті дискусії, розпочатої в 1970-х роках на основі доповіді Римського клубу про цілі та бар'єри сучасного економічного зростання, відкидає традиційно зрозуміле економічне зростання, виражене збільшенням національного доходу, як міру зростання соціального добробуту. Це неприйняття впливає з передумови, що економічне зростання, засноване на домінуванні промисловості, призводить до надмірного споживання екологічних ресурсів [10].

Поняття екологічного розвитку тісно пов'язане з поняттям «екологічної компоненти концепції сталого розвитку», яку можна визначити як здійснення цивілізаційних змін, спрямованих на забезпечення стійкості існування та розвитку нації або конкретної (регіональної, місцевої) спільноти, довговічності використання екосистем та стійкого розвитку всіх сфер життя.

Концепція екологічного розвитку вперше з'явилася в Декларації Конференції Організації Об'єднаних Націй у Стокгольмі у 1972 р. а популяризація відбулася на „Саміті Землі” у Ріо-де-Жанейро у 1992 р [11]. Інтерес до екорозвитку є відповіддю на зростаючі соціальні та економічні загрози, в результаті яких екосистеми були порушені, загрожували глобальною катастрофою та пов'язаним з цим погіршенням якості життя. Повне формулювання концепції екологічного розвитку було включено до звіту Брундтланда, метою якого було запропонувати довгострокові екологічні стратегії, що дозволяє досягти екологічного розвитку

до 2000 року. Реалізація екологічного напрямку концепції сталого розвитку вимагає наступних кроків, рис. 1.

Основними цілями екологічного розвитку є:

- довгострокове використання відновлюваних природних ресурсів;
- ефективна експлуатація невідновлюваних джерел енергії;
- підтримка стабільності екологічних процесів та екосистем;
- захист генетичного різноманіття та загальний захист природи;
- збереження та поліпшення здоров'я людей, охорони праці та добробуту.

Ці цілі відображають бажання зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Однак їх ефективність залежить від чисельності населення, тому деякі автори [12-14] також звертають увагу на необхідність обмеження зростання людської популяції. Економічне зростання або соціально-економічний розвиток, (після Саміту Землі в Ріо-де-Жанейро він почав називатися сталим розвитком), визначаючи його як розвиток, що забезпечує задоволення сучасних соціальних потреб, одночасно дотримуючись вимог охорони навколишнього середовища, не загрожуючи існуванню майбутніх поколінь.

При такому підході «екорозвиток» означає стійкий економічний та соціальний розвиток, що дає змогу узгодити матеріальні прагнення нинішнього та майбутніх поколінь з потребою охорони навколишнього середовища та його ресурсів (табл. 1). Концепція сталого розвитку мало чим відрізняється від ідеї екологічного роз-

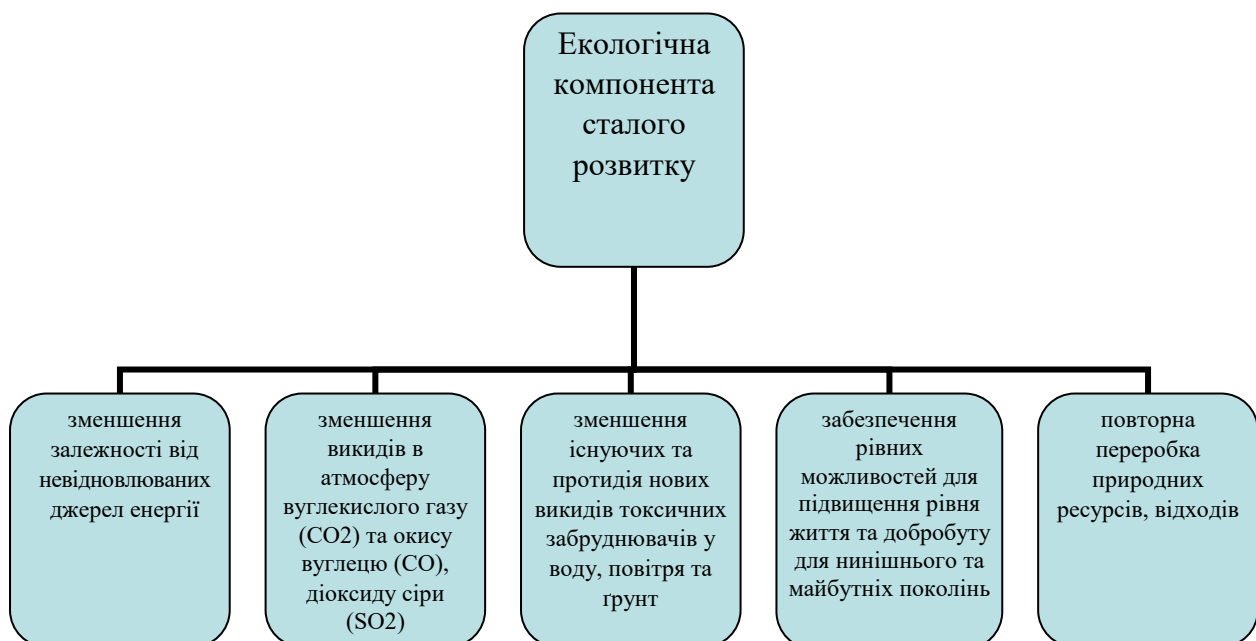

Рис. 1. Екологічний напрямок концепції сталого розвитку

Складові та цілі соціально-економічного екорозвитку

Елементи екологічного розвитку.	Цілі політики соціально-економічного екологічного розвитку
Якість навколишнього середовища	Поліпшення або принаймні не погіршення якості навколишнього середовища: – якість повітря – якість води – рівень шуму – стан зелених насаджень, що супроводжують поселення – стан земної поверхні (поводження з відходами)
Стан здоров'я населення	Поліпшення або, принаймні, не погіршення стану здоров'я населення через: – профілактичні заходи, – терапевтичну діяльність.
Захист природи	Збереження природних цінностей в рамках – форми охорони навколишнього середовища – видовой захист рослин і тварин – індивідуальний захист
Раціональна економіка	– раціональне використання енергії та води; – раціональне використання інших ресурсів
Проекологічні проекти	– просування та розвиток функцій, що відповідають схильності проєкологічному розвитку середовища; – сприяння та розвиток форм діяльності, які є найменш обтяжливим для навколишнього середовища; – формування раціонального функціонального простору зі структурою по відношенню до екологічної системи;

витку, але вона більше підкреслює питання майбутніх поколінь.

Подальше економічне зростання у високорозвинених країнах, як і розвиток бідніших країн, має набути набагато більш стійкої форми, ніж класичне зростання, оскільки лише такий розвиток стає основою для розуміння взаємозв'язку навколишнього середовища та розвитку.

Компоненти сталого розвитку повинні гармонійно сприяти виробництву стабільного потоку доходів, забезпечуючи прийнятну для суспільства рівність, збереження виробленого та природного капіталу та захист навколишнього середовища.

Реалізація ідеї екологічного розвитку повинна передбачати:

- інтеграція екологічної відповідальності у систему соціально-економічних цілей та в принципи просторового розвитку країни;

- реструктуризація національної економіки, що розуміється як поступовий відхід від напрямку розвитку, заснованого на сировинному та енергетичному пріоритеті, для прискореного розвитку галузей та технологій виробництва безпечних для навколишнього середовища, зменшення споживання ресурсів та раціоналізації використання ресурсів;

- розробка регіональних концепцій екорозвитку щодо розташування та екологічних умов окремих регіонів країни, надаючи пріоритет зонам екологічної загрози та зонам високої природної цінності;

- введення обов'язку включати оцінку екологічного ризику в кожен план, включаючи підготовку найбільш екологічного варіанту як еталону для проведення запланованого аналізу витрат та вигод.

Це правило слід застосовувати при укладанні міжнародних договорів, економічних контрактів та при здійсненні таких програм, як: енергетична, житлова, розвитку сільської місцевості та ін.

Для того, щоб виконати вищезазначені припущення, необхідно переглянути їх та застосувати існуючі плани просторового розвитку країни, переглянути міжнародні економічні угоди та змінити відповідні правові норми. Інтеграція економічних та екологічних цілей у процесі прийняття рішень під час реалізації стратегії сталого розвитку потребуватиме змін у ставленні, цілях та інституційних рішеннях на кожному рівні.

Якщо розглядати досвід, наприклад, європейських країн щодо запровадження екологічного напрямку в стратегії розвитку, то слід наголосити, що стратегія дій Європейського Союзу передбачає підхід до регіонального розвитку відповідно до припущень збалансованого, стійкого та стабільного розвитку.

Сталий розвиток в країнах Європейського Союзу приймається як детермінанта, що створює систему нових цінностей та стратегічних цілей регіональної політики. Економія ресурсів та управління європейською природною спадщиною визнано однією з основних політичних цілей Європейського Союзу.

Концепція екологічного розвитку в регіональній політиці Європейського Союзу розглядається як пріоритет, що впливає з наступних передумов [12-14]:

- підтримка екологічно стійкого регіонального розвитку дає можливість розвинути економіку та підвищити конкурентоспроможність ЄС, що також

Вплив зовнішніх факторів на сферу дії екологічної системи					
Обсяг екологічного блага	Тип забруднюючих речовин	Наявність та види транспорту	Мережі в торгівлі продукція має вплив на навколишнє середовище	Правовий аспект	Психологічний вплив.
Економічні системи за рівнем екологічного впливу:					
глобальна	між національна	національна	регіональна	місцева	локальна
Причини різного рівня захисту					
Доступність екологічних ресурсів та їх чутливість до забруднення та здатність поглинати		Фактичне навантаження на навколишнє середовище людською діяльністю	Місцеві уподобання щодо якості екології	Обсяг інтерналізації місцевих витрат на безпеку в певному середовищі	
Економічні наслідки природоохоронних заходів					
Реалізація вимог екологічної політики спричиняє збільшення поточних витрат на виробництво товарів, тому суб'єктам господарювання часто доводиться вибирати між розвитком та захистом		Введені захисні заходи спричиняють ціновий ефект	У випадку суворо впровадженого принципу інтерналізації витрат охорони навколишнього середовища, умови конкурентоспроможності змінюються.	Можна усунути існуючі порівняльні переваги в результаті гармонізації всіх вимог щодо охорони навколишнього середовища на всій території, охопленій цим процесом різниця у просторі та часі між причиною та наслідком	

Рис. 2. Концептуальний підхід до вирішення еколого-економічних проблем

зумовлює соціальну та економічну згуртованість та покращення якості життя населення;

– усі країни ЄС залучені до підготовки стратегії екологічного розвитку в масштабах окремих країн, а також усієї групи;

– Європа це континент, який характеризується наявністю необхідних умов щодо реалізації сталого розвитку;

– Європа має високо диверсифіковані цінності, на захист природних ресурсів, після руйнувань довкілля швидко вживаються заходи щодо зміцнення природної структури.

Отже, для ефективного вирішення еколого-економічних проблем на Україні потрібна політика, сформульована на рівні прийняття рішень, що відповідає масштабу проблеми та використанню інструментів, відповідних даному рівню. Пошук оптимального рівня повноважень для прийняття рішень у даній галузі повинен враховувати наступні складові концептуального підходу до вирішення еколого-економічних проблем, рис. 2.

Втім, шкода, заподіяна навколишньому середовищу місцевими джерелами, має не тільки локальний характерний, а також впливає на глобальні зміни, на всі екологічні системи від глобальних до місцевих. Є також проблеми, які можна вирішити лише на міжнародному рівні.

Тож є необхідність створити міжнародну систему управління навколишнім середовищем, щоб можна було взаємодіяти та підтримувати політику на різних рівнях прийняття рішень – від глобального до місцевого.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, визначаючи компоненти екологічного напрямку концепції сталого розвитку та основні цілі екорозвитку або стійкого економічного та соціального розвитку, що дає змогу узгодити матеріальні прагнення нинішнього та майбутніх поколінь з потребою охорони навколишнього середовища та його ресурсів, було виокремлено складові концептуального підходу до вирішення еколого-економічних проблем.

Вибір інструментів політики для вирішення еколого-економічних проблеми стосується кожного рівня управління, оскільки кожен із них має певні обмеження. Важливо, щоб була можливість вибору інструментів відповідного до рівня, на якому присутні витрати та вигоди одночасно. Важлива також координація між рівнями, що дозволяє уникнути конфліктів при реалізації цілей на різних рівнях та можливість використання багатьох інструментів, що утворюють цілісну систему. Однак результати політики часто залежать від можливості їх реалізації за певних умов, та враховуючи вартість їх використання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bublyk M, Koval V, Redkva O (2017) Analysis impact of the structural competition preconditions for ensuring economic security of the machine building complex. *Marketing and Innovation Management*, 2017, 4. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3184338>
2. Shmygol, N., Galtsova, O., & Varlamova, I. (2018). Developing a methodology to assess the environmental and economic performance index based on international research to resolve the economic and environmental problems of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(4), 366-374
3. Pająk, K., Kvilinskyi, O., Fasiiecka, O., & Miśkiewicz, R. (2017). Energy security in regional policy in Wielkopolska region of Poland. *Economics and Environment*, 2(61), 122-138. Retrieved from https://www.ekonomiaisrodowisko.pl/uploads/eis%2061/11_pajak.pdf
4. Сергієнко-Бердюкова Л.В. Передумови формування та впровадження концепції циркулярної економік. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. Вип. 3 (33). С. 327-350.
5. Kloninger, S.M. Drivers of Strategy Implementation Success: The Effects of Middle Management Behavior, Administrative Mechanisms and Environmental Uncertainty. Ph.D. Thesis, Department of Economics, The Free University of Berlin, Berlin, Germany, June 2010.
6. Porter, M.E. *Competitive Advantage of Nations Creating and Sustaining Superior Performance*; The Free Press: New York, NY, USA, 2011; pp. 1–857.
7. Yang, Y.I. The effects of resource orientation on marketing innovation, sustained competitive advantage and performance. *J. Mark. Stud.* 2012, 20, 33–52
8. Agrawal, A. Common property institutions and sustainable governance of resources. *World Development*, v. 24, n. 3, p. 347-364. 2001.
9. VAN BOMMEL, H. W. M. A conceptual framework for analyzing sustainability strategies in industrial supply networks from an innovation perspective. *Journal of Cleaner Production*, v. 19, p. 895-904, 2011.
10. Turner, Graham M. (2008). "A comparison of The Limits to Growth with 30 years of reality" (PDF). *Global Environmental Change*. 18(3): 397–411. doi:10.1016/j.gloenvcha.2008.05.001. Archived from the original (PDF) on 13 September 2014. Retrieved 13 May 2016.
11. Palmer, Robert; Nursey-Bray, Melissa (2007). "Rio Declaration on Environment and Development". In Robbins, Paul (ed.). *Encyclopedia of Environment and Society*. 4. Thousand Oaks: Sage Publications. pp. 1512–1514. ISBN 9781412927611.
12. Мунасингхе М., Круз В. Экономическая политика и окружающая среда. Опыт и выводы. / М. Мунасингхе, В. Круз. // Публикации Всемирного банка по проблемам окружающей среды. Вып. 10. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2004/07/07/.../012Gi
13. Пестель Э. За пределами роста / Э. Пестель. – М.: Прогресс, 1988. – 270 с.
14. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. КНЕУ, 2001. – 733 с.